Ю. Ю. Арістов,
аспірант кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: 0000-0001-7295-4848

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.2.38

ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Yu. Aristov,
Postgraduate student of the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

FORMATION OF BUDGET EXPENDITURES AS A COMPONENT OF PUBLIC FINANCIAL POLICY OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті розкрито економічну сутність формування видатків бюджету як складової державної фінансової політики економічного розвитку. Визначено, що підвищення конкурентоспроможності економіки країни, якості державних послуг, рівня життя населення вимагає реалізації стратегії оптимізації обсягу видатків бюджету одночасно із посиленням їх результативності. Розглянуто питання інституційних засад формування видатків бюджету у системі державного регулювання економічного розвитку, що передбачають запровадження низки обмежень відповідно до етапу соціально-економічного розвитку країни, зокрема щодо обсягу та особливостей структури видаткової частини бюджету, співвідношення поточних і капітальних видатків, рівня інвестиційної складової бюджету, обсягу дефіциту бюджету та структури джерел його фінансування у взаємозв'язку з показниками державного боргу. Дістали подальшого розвитку підходи щодо державної фінансової політики у сфері видатків бюджету, що передбачає стимулювання зростання внутрішнього попиту шляхом збільшення видаткової частини бюджету у періоди економічного спаду та зменшення або оптимізації її структури у періоди економічного зростання при якісному забезпеченні соціальної функції держави з урахуванням можливості використання обґрунтованого рівня дефіцитного фінансування бюджету. Показано, що бюджет є найважливішим елементом системи фінансового регулювання економіки; його збалансованість, оптимальність є однією з основних умов економічного зростання, бюджетне регулювання надає змогу цілеспрямовано впливати на темпи і пропорції розвитку суспільного виробництва. Дієвість планування видатків бюджету, як одна із важливих складових системи управління бюджетом, має суттєве значення в питаннях забезпечення стабільності фінансової системи країни, стійкого економічного зростання.

The article reveals the economic essence of the formation of budget expenditures as a component of public financial policy of economic development. It is determined that budget regulation in the field of budget expenditures through the use of a set of budgetary instruments to influence the process of budget formation and execution allows to solve the problems facing the country at this stage of social development, to achieve the necessary macroeconomic proportions and economic growth. Improving the competitiveness of the country's economy, the quality of public services, living standards requires the implementation of a strategy to optimize budget expenditures while increasing their effectiveness. The issues of institutional bases of budget expenditures formation in the system of state regulation of economic development are considered, which envisage introduction of a number of restrictions in accordance with the stage of socio-economic development of the country, in particular, concerning the volume and features of the amount of budget deficit and the structure of sources of its financing in relation to public debt indicators. The budget is one of the main tools of state regulation of socio-economic processes, because in the process of its preparation is the development of the main directions of formation and use of budget funds, based on the need to address the challenges facing society at this stage of its development. Approaches to public financial policy in the field of budget expenditures were further developed, which provides for stimulating the growth of domestic demand by increasing the expenditure side of the budget during periods of economic downturn and reducing or optimizing its structure during

periods of economic growth deficit budget financing. It is advisable to improve financial regulation in the field of public expenditure, which significantly affects the volume of aggregate demand, which consists of consumer demand, investment demand and government demand. It is shown that the budget is the most important element of the system of financial regulation of the economy; its balance, optimality is one of the main conditions for economic growth, budget regulation allows you to purposefully influence the pace and proportions of social production. The effectiveness of budget expenditure planning, as one of the important components of the budget management system, is essential in ensuring the stability of the country's financial system, sustainable economic growth.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, видатки бюджету, державна фінансова політика, бюджетний механізм, економічний розвиток.

Key words: budget, budget system, budget expenditures, public financial policy, budgetary mechanism, economic development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку бюджетних відносин є необхідність в удосконаленні системи управління бюджетними видатками з метою зростання якості надання державних послуг, підвищення ефективності використання бюджетних коштів та посилення результативності впливу бюджетної політики на динаміку суспільного розвитку. Видатки бюджету здійснюють вагомий вплив як на розвиток відповідних галузей і економіки загалом, так і на рівень соціального розвитку держави. У зв'язку з цим особливо значення набувають питання ефективного розподілу обмежених бюджетних ресурсів між напрямками суспільного розвитку шляхом забезпечення відповідності обсягу і структури видатків бюджету визначеним стратегічним пріоритетам соціально-економічного розвитку країни. Необхідність здійснення подальшої розробки системи моніторингу виконання бюджетної програми сприятиме покращенню управління державними коштами. Посилення ролі таких складових програмно-цільового методу планування бюджету як оцінка ефективності виконання бюджетної програми, забезпечення прозорості інформації про бюджет, надали б можливість розширити його функціональне призначення. Розвиток середньострокового бюджетного планування сприятиме підвищенню рівня послідовності та передбачуваності бюджетної політики у середньостроковій перспективі. З метою підвищення результативності бюджетних видатків при вирішенні стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни потребують поглиблення дослідження питання довгострокового прогнозування видатків бюджету, принципів середньострокового планування бюджетних видатків на засадах програмно-цільового методу та їх впровадження у діяльність розпорядників бюджетних коштів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених щодо державної фінансової політики економічного розвитку можна назвати праці А. Афонсо [7], А. Вагнера, Дж. Джаллеса [7], О. Джорда [10], Дж.М. Кейнса, В. Нордхауса [3], П. Самуельсона [3], Дж. Стігліца, А. Тейлора [10]. Питання формування видатків бюджету досліджуються у працях вітчизняних вчених: Т. Канєвої, Л. Козарезенко [4], І. Лютого, А. Мазаракі, В. Макогон [1; 5; 8; 9], Ю. Маркуц [9], М. Пасічного, Ю. Радіонова [2], О. Самошкіної [6], В. Федосова, І. Чугунова [4—6; 8; 9] та інших.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розкриття сутності формування видатків бюджету як складової державної фінансової політики економічного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Видатки бюджету є ефективним інструментом державного регулювання економічних і соціальних процесів, оскільки обґрунтовують напрями використання бюджетних коштів з урахуванням визначених цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Видатки бюджету як складова державних видатків активно використовуються для потреб державного впливу на динаміку соціально-економічних процесів у країні. За допомогою бюджетних видатків держава, забезпечуючи перерозподіл валового внутрішнього продукту, впливає на соціальну, виробничу, інвестиційну, регіональну, зовнішньоекономічну та інші сфери суспільної діяльності. Ступінь впливу видатків бюджету визначається як обсягом валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через бюджет, так і їх структурою, тобто пропорціями розподілу бюджетних ресурсів між напрямками суспільного розвитку.

Бюджетна політика у сфері видатків дозволяє цілеспрямовано впливати на темпи і пропорції економічного розвитку держави та територій. Роль держави в економіці значна: створення умов для забезпечення сталого економічного розвитку, стабілізація циклів економічної активності, створення необхідних умов для соціально справедливого розподілу доходу і забезпечення життєво необхідними благами населення, закупівля товарів та послуг, регулювання процесу монополізації. Здійснюючи бюджетні видатки, держава впливає на процеси виробництва, нагромадження, споживання і інші елементи процесу відтворення. Держава застосовує різні форми впливу на економіку, у тому числі надання субсидій населенню, здійснення державних інвестицій, бюджетне фінансування галузей, що визначають науково-технічний прогрес, досягаючи відповідних змін економічних пропорцій. Державні інвестиції та бюджетна підтримка пріоритетних галузей економіки створюють умови для структурної перебудови, модернізації і технічного переоснащення економіки, залучення інвестицій зарубіжних країн, сприяють підвищенню сукупного попиту, зростанню обсягів виробництва, зменшенню рівня безробіття. Бюджетні видатки використовуються для перерозподілу фінансових ресурсів з урахуванням

вимог найбільш раціонального розміщення виробничих сил, вирівнювання регіональних диспропорцій, потреб забезпечення економічного зростання. Бюджетні видатки здатні активно впливати на економічний розвиток завдяки, першочерговому фінансуванню пріоритетних галузей економіки, що визначають науково-технічний прогрес, бюджетному фінансуванню наукових досліджень і розробок, існує пряма залежність між видатками бюджету на науку та темпами економічного зростання. Здійснення державних капіталовкладень в інфраструктуру створює умови для структурної перебудови, модернізації і технічного переоснащення економіки, залучення інвестицій зарубіжних країн, сприяє підвищенню попиту, зростанню обсягів виробництва, зменшенню рівня безробіття. Збільшення обсягів та підвищення ефективності використання бюджетних видатків на соціально-культурну сферу підвищують життєвий рівень та добробут населення. За допомогою бюджетних видатків відбувається підтримка малозахищених верств населення, обсяг якої відповідає економічним можливостям держави.

Видаткова частина бюджету здійснює достатньо вагомий вплив на розвиток певних галузей та економіки загалом, рівень соціального розвитку держави. В зв'язку з цим особливого значення набуває питання оптимального розподілу обмежених бюджетних ресурсів між напрямками соціально-економічного розвитку держави та забезпечення відповідності структури видатків бюджету визначеним стратегічним пріоритетам суспільного розвитку. Динамічність економічних перетворень зумовлює доцільність відповідних змін у взаємовідносинах учасників бюджетного процесу. Проведення цілеспрямованої бюджетної політики передбачає запровадження перспективного бюджетного планування, досягнення довгострокової збалансованості та стійкості бюджетної системи, підвищення ефективності бюджетних видатків, що посилює значимість програмно-цільового методу у формуванні бюджету. Цей етап соціально-економічного розвитку України, в умовах обмеженості бюджетних ресурсів, потребує розуміння ролі бюджету в економічній системі країни, забезпечення прозорості бюджету, підвищення ефективності використання бюджетних коштів. На сучасному етапі розвитку світової економіки важливим є забезпечення удосконалення теоретико-методологічних засад формування та виконання державного бюджету як основи економічного розвитку держави, галузей та соціальної сфери. Вивчення історичних особливостей використання бюджетних коштів надає підстави зазначити, що у минулому столітті зростання обсягу бюджетних видатків відбувалось майже в усіх країнах світу, що пов'язано з розширенням функцій держави щодо надання соціальних послуг, створенням соціальної інфраструктури та фінансуванням відповідних послуг; збільшенням бюджетних видатків на національну оборону, освіту, охорону здоров'я. Ефективним підходом до бюджетного планування у більшості країн світу визнано програмно-цільовий метод, особливістю якого є орієнтація на отримання кінцевого результату від використання бюджетних коштів, метою бюджетного планування є планування конкретних суспільних результатів. В останні роки забезпечується розвиток бюджетної політики та викори-

стовуються дієві методи державного управління видатками бюджету.

Дієвість планування видатків бюджету, як одна із важливих складових системи управління бюджетом, має суттєве значення в питаннях забезпечення стабільності фінансової системи країни, стійкого економічного зростання. У системі головного розпорядника бюджетних коштів на стадії планування видатків дозволить підвищити рівень ефективності бюджетних програм підготовка стратегічних планів їх діяльності, оптимальна структура бюджетних програм у межах граничних сум середньострокового бюджету, деталізація завдань та напрямів бюджетних видатків з розмежуванням на видатки споживання та видатки розвитку, встановлення чіткого взаємозв'язку між запланованими обсягами коштів бюджету і очікуваними результатами. Сприятиме посиленню ефективності витрачання бюджетних коштів розвиток системи державного фінансового контролю, у тому числі аудиту бюджетних програм, дотримання фінансово-бюджетної дисципліни, раціональне витрачання ресурсів бюджету, зменшення втрат бюджету шляхом недопущення утворення дебіторської та кредиторської заборгованості. Важливим є здійснення підвищення рівня дієвості та прозорості механізмів державних закупівель. Застосування під час планування видатків бюджету підтримки пріоритетних галузей економіки, позитивно впливає на створення нових робочих місць, підвищення якості відповідних суспільних послуг.

Використання програмно-цільового методу передбачає, що при визначенні видатків на бюджетну програму на плановий період кожен розпорядник бюджетних коштів повинен оцінювати необхідні наявні ресурси для її виконання з метою досягнення передбачуваного соціально-економічного результату у плановому періоді. Складання бюджетних програм є розроблення, аналіз та відбір програм, які необхідно реалізувати головним розпорядником бюджетних коштів для досягнення визначених цілей на етапі стратегічного планування соціально-економічного розвитку країни. Бюджетні програми є інструментом реалізації галузевих цілей, які спрямовуються на досягнення стратегічної мети на державному рівні. Бюджетна програма повинна мати перспективний характер, поєднувати ефективне державне управління, цільове використання бюджетних коштів з метою досягнення поставленої мети. До бюджетна програми відносяться такі складові, як мета бюджетної програми, тобто кінцевий результат, який досягається при виконанні бюджетної програми та відповідає пріоритетам державної політики, сприяє досягненню стратегічної мети розвитку суспільства в середньостроковому періоді; завдання бюджетної програми — це чіткий, спрямований на досягнення мети, результативних показників бюджетної програми комплекс заходів, що відображає основні етапи досягнення поставленої мети, визначає шляхи виконання програми; результативні показники — кількісні та якісні показники, які характеризують результати виконання бюджетної програми та підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю та надають можливість здійснити оцінку використання бюджетних коштів на виконання бюджетної програми [6].

Бюджетні програми важливо запроваджувати з реальними розрахунками досягнення поставленої мети, визначення чітких результатів їх реалізації, обґрунтованих обсягів фінансування. Основними позитивними наслідками програмно-цільового методу планування бюджетних видатків є те, що підвищується якість розроблення та реалізації бюджетної політики, рівень бюджетного контролю ефективність діяльності державного сектору, збільшується прозорість бюджетного процесу. Подальший розвиток та удосконалення програмно-цільового методу планування видатків бюджету сприятиме розв'язанню проблем, що пов'язані із визначенням пріоритетів у розподілі фінансових ресурсів, джерел їх фінансування і забезпечення ефективного використання бюджетних коштів та підвищення результативності бюджетної системи.

Видатки бюджету є ефективним інструментом регулювання суспільного розвитку, який активно використовується для потреб державного впливу на динаміку соціально-економічних процесів у країні. Реалізація науково обґрунтованої системи бюджетного регулювання у сфері видатків закладе передумови для забезпечення стійкого економічного зростання та соціального розвитку, якісного надання державних послуг та проведення дієвих перетворень у сферах суспільної діяльності. Реалізація цілеспрямованої, послідовної та результативної бюджетної політики вимагає обґрунтування системи бюджетного регулювання, яка дозволить формувати узгоджену бюджетну стратегію у сфері доходів і видатків бюджету, дефіциту бюджету у взаємозв'язку з показниками державного боргу, що створить передумови для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку у середньо- та довгостроковій перспективі. Державна фінансова політика у сфері видатків бюджету передбачає стимулювання зростання внутрішнього попиту шляхом збільшення видаткової частини бюджету у періоди економічного спаду та зменшення або оптимізації її структури у періоди економічного зростання при якісному забезпеченні соціальної функції держави з урахуванням можливості використання обґрунтованого рівня дефіцитного фінансування бюджету [4].

Середньострокове планування видатків бюджету, яке застосовується у бюджетному процесі більшості розвинутих країн, передбачає застосування різних принципів і підходів до управління видатками бюджету з метою посилення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку держави і результатами діяльності органів державної управління. Аналіз міжнародного досвіду перспективного бюджетного планування дозволяє визначити такі основні переваги застосування середньострокового планування видатків бюджету: підвищення рівня ефективності і послідовності бюджетної політики шляхом визначення пріоритетів соціально-економічного та бюджетного розвитку у перспективі; вибір раціональних способів бюджетного забезпечення запланованого рівня економічного і соціального розвитку на підставі аналізу рівня ефективності та результативності використання бюджетних ресурсів. Метод програмно-бюджетного планування полягає у формуванні видаткової частини бюджету у розрізі бюджетних програм, показники виконання яких виступали критеріями для

оцінювання рівня ефективності використання бюджетних коштів. На цьому етапі відбувається подальший розвиток системи формування та виконання бюджету на основі програмно-цільового методу в умовах застосування механізмів перспективного бюджетного планування, що вимагає впровадження у діяльність головних розпорядників бюджетних коштів елементів стратегічного планування [5].

Інституційні засади формування видатків бюджету у системі державного регулювання економічного розвитку передбачають запровадження низки обмежень відповідно до етапу соціально-економічного розвитку країни, зокрема, щодо обсягу та особливостей структури видаткової частини бюджету, співвідношення поточних і капітальних видатків, рівня інвестиційної складової бюджету, обсягу дефіциту бюджету та структури джерел його фінансування у взаємозв'язку з показниками державного боргу. Положення адаптивної бюджетної архітекτονіки передбачають розгляд бюджетного регулювання у сфері видатків як динамічної системи, що забезпечує оптимальні співвідношення між її складовими та постійно удосконалюється і адаптується до основних завдань соціально-економічного розвитку країни, враховуючи економічну циклічність. Ефективність системи бюджетного регулювання у сфері видатків залежить від розвитку теоретичних положень та методологічних основ формування видаткової частини бюджету, враховуючи пріоритетність суспільного розвитку, економічну циклічність.

Держава повинна здійснювати заходи щодо одночасного зменшення податкового навантаження на економіку та збільшення видатків бюджету в умовах економічного спаду, використовуючи бюджетний дефіцит, оскільки при зменшенні фактичних споживчих витрат та інвестицій завданням держави є не лише підтримувати бюджетні видатки на постійному рівні, а і по можливості їх збільшувати. Отже, для стимулювання економічного розвитку в певні періоди часу доцільно збільшувати видаткову частину бюджету шляхом створення дефіциту бюджету. Однак використання механізму дефіцитного фінансування потреб економічного розвитку можливо з врахуванням його впливу на розмір державного боргу та економічних можливостей держави по його обслуговуванню. Для зменшення обсягу державного боргу в періоди сталого економічного зростання при необхідності можливою є оптимізація обсягу видаткової частини бюджету з метою створення профіциту бюджету, який буде спрямовуватись на погашення державного боргу.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку можливе шляхом оптимізації обсягу і структури бюджетних видатків, яка вимагає перерозподілу бюджетних коштів між певними напрямками видатків шляхом аналізу зазначеної структури та результативності витрачання бюджетних коштів. За обмеженості бюджетних ресурсів держави пріоритетними залишаються поточні видатки бюджету, в першу чергу, соціального характеру. Однак можливості здійснення бюджетних видатків значною мірою визначаються доходами, і для того щоб у перспективі отримати додаткові доходи, необхідно у даний час ефективно інвестувати бюджетні кошти. Тому не менш важливим у сфері бюджетної політики з позицій

стратегії економічного зростання є сприяння розвитку економіки. Водночас слід зазначити, що це не суперечить соціальній спрямованості бюджету, оскільки реальність соціальних гарантій може бути забезпечена тільки за умови досягнення сталого економічного зростання. Питання формування видатків бюджету відіграють значну роль у досягненні основних завдань соціально-економічного розвитку країни, виконанні державою відповідних суспільних функцій. Здатність видатків бюджету як важливого інструменту макроекономічної політики впливати на економічні процеси в державі забезпечується передусім фінансуванням структурної перебудови економіки, інноваційних, конкурентоспроможних технологій, пріоритетних наукових досліджень [8].

Економічна природа видатків бюджету полягає у сукупності взаємовідносин, що виходять із формування, перерозподілу та використання фінансових ресурсів держави з метою його спрямування на вирішення цілей та завдань соціально-економічного розвитку країни. Важливим функціональним завданням держави є забезпечення стійкості, динамічності, збалансованості економічного зростання шляхом реалізації основних пріоритетів бюджетної політики. На планування видаткової складової бюджету як одного з основних елементів системи бюджетного регулювання, впливає формування дохідної частини бюджету та дефіцит бюджету. У бюджетній політиці у сфері видатків знаходять відображення пріоритетні напрями використання бюджетних коштів, які спрямовані на забезпечення економічного зростання, макроекономічну збалансованість.

На дієвість бюджетного регулювання суттєво впливає функціональна структура видатків бюджету, яка відіграє вагомий роль у розподілі ресурсів між різними секторами економіки, формуванні сукупного попиту та досягненні суспільного розвитку. Формування видатків бюджету повинно здійснюватися із врахуванням необхідності забезпечення достатнього рівня інституційних перетворень економіки, використання дієвих бюджетних механізмів, інтеграції у бюджетний процес середньострокового бюджетного планування на рівні головних розпорядників бюджетних коштів, удосконалення системи моніторингу ефективності бюджетних програм. Вивчення досвіду формування видатків бюджету в країнах із розвинутою та трансформаційною економіками, дозволило виявити основні тенденції у проведенні реформування системи планування бюджетних видатків протягом останніх років. Достатнього впровадження набули програмно-цільовий метод планування видатків бюджету, у тому числі у середньостроковій перспективі, система оцінювання бюджетних програм, що включають відповідні результативні показники. Використовується системний підхід до перегляду бюджетних програм з метою підвищення ефективності та прозорості використання бюджетних коштів. Концепція планування та виконання бюджету базується на підвищенні результативності бюджетних видатків та вимірюється, зокрема такими показниками, як якість державних послуг та їх вплив на соціально-економічний розвиток країни. Суттєві зміни відбулися у системі державного фінансового контролю шляхом удосконалення та оновлення його принципів, форм та методів, розвитку відомчого контролю та аудиту.

Принципи та механізми на яких ґрунтується система планування видатків бюджету виступають в якості інструменту державного регулювання економіки. Створення необхідних умов функціонування дієвої системи формування видатків бюджету відбувається під впливом суспільних змін та залежать від інституційної спроможності економіки. На рівень якості планування бюджетних видатків впливають ефективність управлінських рішень учасників бюджетного процесу, ступінь їх спрямування на досягнення стратегічних цілей розвитку країни, врахування результатів аналізу поточного соціально-економічного стану, напрацьованого досвіду та оцінки відповідних прогностичних показників. Використання видатків бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку країни полягають у забезпеченні макроекономічної рівноваги, створенні сприятливого фінансово-економічного середовища для розвитку ринкових відносин, підтримки стратегічних галузей економіки, у тому числі, що спрямовані на внутрішнє споживання. Бюджетне регулювання у сфері видатків як макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, є однією з важливих складових фінансової політики держави, за своїм призначенням спрямовується на реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку країни.

Спрямованість бюджетної політики у сфері видатків на управління бюджетними результатами передбачає запровадження системи моніторингу результативності діяльності розпорядників бюджетних коштів, який повинен здійснюватися на всіх стадіях бюджетного процесу та базуватися на аналізі результативності їх бюджетних програм, також порівнянні фактичних показників їх діяльності із запланованими, відповідними показниками інших розпорядників, галузі загалом. На підставі моніторингу результативності діяльності розпорядника бюджетних коштів у процесі бюджетного планування можливим є перерозподіл бюджетних коштів від інших розпорядників бюджетних коштів на його користь у разі його результативної діяльності чи перерозподіл частки його бюджетних ресурсів на користь інших розпорядників бюджетних коштів у випадку його недостатньо результативної діяльності, при цьому обсяг бюджетних коштів, що підлягає перерозподілу, залежить від кількості та обсягу фінансування програм з достатньо низьким рівнем результативності, обов'язково враховуючи рівень їх пріоритетності, та рівень пріоритетності галузі розпорядника бюджетних коштів. При плануванні бюджетних програм важливим фактором є рівень пріоритетності і важливості галузі, до якої вони відносяться, оскільки певні бюджетні програми соціального спрямування з недостатньо високим рівнем результативності можуть належати до пріоритетної галузі економіки та бути спрямованими на вирішення вагомих завдань на відповідному етапі суспільного розвитку.

Бюджетне регулювання у сфері видатків повинно базуватися на наступних основних засадах: формування довгострокової бюджетної стратегії у системі державного перспективного планування та прогнозування з метою узгодження стратегічних галузевих планів і відповідних планів розпорядників бюджетних коштів з бюджетними можливостями; програмно-цільовий метод розподілу бюджетних видатків у середньостроковій та

річній перспективі; моніторинг результативності діяльності розпорядників бюджетних коштів, оцінки соціально-економічної ефективності бюджетних програм. Державне стратегічне планування та прогнозування передбачає розробку пріоритетів соціально-економічного розвитку країни на довгостроковий період, на базі якої формуються галузеві стратегії. Особливого значення на цьому етапі набуває розробка бюджетної стратегії у сфері видатків, яка узгоджує стратегічні галузеві плани та відповідні плани розпорядників бюджетних коштів з бюджетними можливостями.

ВИСНОВКИ

Необхідним є подальший розвиток системи бюджетного планування видатків у напрямі посилення використання регуляторного потенціалу бюджетних видатків, підвищення раціональності їх розподілу між напрямками суспільного розвитку з урахуванням циклічності соціально-економічних процесів. Важливим є удосконалення системи оцінки результативності бюджетних програм та діяльності розпорядників бюджетних коштів виходячи з необхідності забезпечення ефективності використання бюджетних ресурсів та управління результатами бюджетної діяльності, положення щодо визначення інституційних засад системи формування видатків бюджету. Бюджетне регулювання у сфері видатків бюджету завдяки використанню бюджетних інструментів впливу на формування та виконання бюджету дозволяє вирішувати важливі завдання на певному етапі суспільного розвитку, досягати необхідних макроекономічних пропорцій та показників економічного зростання. Підвищення конкурентоспроможності економіки країни, якості державних послуг, рівня життя населення вимагає реалізації стратегії оптимізації обсягу видатків бюджету одночасно із посиленням їх результативності. Здатність видатків бюджету як важливого інструменту макроекономічної політики впливати на економічні процеси в державі забезпечується передусім фінансуванням структурної перебудови економіки, інноваційних, конкурентоспроможних технологій, пріоритетних наукових досліджень. Розвиток суспільних відносин потребує поглиблення досліджень щодо впливу бюджетних видатків на динаміку соціально-економічних процесів у країні, посилення дієвості використання видатків бюджету в якості ефективного інструменту регулювання суспільного розвитку, підвищення якісного рівня бюджетного прогнозування і планування видатків бюджету у контексті реалізації стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Формування видатків бюджету повинно базуватися на аналізі динаміки соціально-економічних та бюджетних показників для прогнозу можливих змін макроекономічної і демографічної ситуації для розробки антикризових бюджетних заходів й прийняття своєчасних регулюючих дій з метою забезпечення достатнього обсягу видатків бюджету для задоволення суспільних потреб із одночасним регулюючим впливом структури бюджетних видатків на циклічність соціально-економічних процесів.

Література:

- Макогон В.Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2018. 364 с.
- Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 616 с.
- Самуельсон Пол Э., Нордхаус Вільям Д. Экономика. 19-е изд.: пер. с англ. М.: Вильямс, 2015. 1360 с.
- Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу. Вісник КНТЕУ. 2017. № 3. С. 116—132.
- Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5—18.
- Чугунов І.Я., Самошкіна О.А. Видатки бюджету в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. Вісник КНТЕУ. 2019. № 2. С. 103—121.
- Afonso A., Jalles J. Fiscal composition and long-term growth // Applied Economics. 2014. vol. 46 (3). pp. 349—358.
- Chugunov I., Makohon V. Fiscal strategy as an instrument of economic growth. Baltic Journal of Economic Studies. 2019. Vol. 5. № 3. pp. 213—217.
- Chugunov I., Makohon V., Markuts Y. Budgetary policy of the emerging countries in conditions of institutional transformations. Problems and Perspectives in Management. 2019. Vol. 17, Issue № 4, pp. 252—261.
- Jorda O., Taylor A. The time for austerity: estimating the average treatment effect of fiscal policy. The Economic Journal, 2016. № 126 (590), pp. 219—255.

References:

- Makohon, V.D. (2018), *Biudzhetna stratehiia derzhavy* [Budget strategy of the state], Kyivs'kyj natsional'nyj torhovo-ekonomichnyj universytet, Kyiv, Ukraine.
- Radionov, Yu.D. (2019), *Formuvannia vydatkiv biudzhetu* [Formation of budget expenditures], Kyivs'kyj natsional'nyj torhovo-ekonomichnyj universytet, Kyiv, Ukraine.
- Samuel'son, P.Je. and Nordhaus, V.D. (2015), *Jekonomika* [Economy], Vil'jams, Moscow, Russia.
- Chuhunov, I.Ya. and Kozarezenko, L.V. (2017), "State financial regulation of human development", *Visnyk KNTU*, vol. 3, pp. 116—132.
- Chuhunov, I.Ya. and Makohon, V.D. (2018), "Budget strategy in terms of economic transformation", *Visnyk KNTU*, vol. 5, pp. 5—18.
- Chuhunov, I.Ya. and Samoshkina, O.A. (2019), "Budget expenditures in the system of state regulation of socio-economic development of the country", *Visnyk KNTU*, vol. 2, pp. 103—121.
- Afonso, A. and Jalles, J. (2014), "Fiscal composition and long-term growth", *Applied Economics*, vol. 46 (3), pp. 349—358.
- Chugunov, I. and Makohon, V. (2019), "Fiscal strategy as an instrument of economic growth", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 3, pp. 213—217.
- Chugunov, I. Makohon, V. and Markuts, Y. (2019), "Budgetary policy of the emerging countries in conditions of institutional transformations", *Problems and Perspectives in Management*, vol. 17, no. 4, pp. 252—261.
- Jorda, O. and Taylor, A. (2016), "The time for austerity: estimating the average treatment effect of fiscal policy" *The Economic Journal*, vol. 126 (590), pp. 219—255.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2021 р.